

VERSLAG KICK-OFF TRANSITIEMOTOR: LOKALE COALITIES IN DE ONDERGROND

27 mei 2021

De eerste editie van 'TransitieMotor: lokale coalities in de ondergrond' vond plaats op 27 mei jl. Deze [maandelijksse bijeenkomst](#) (elke laatste donderdag van de maand om 16:00 uur) heeft tot doel mensen bij elkaar te brengen die in hun werk te maken hebben met de inrichting van de ondergrond. Ervaringen uit de praktijk, dilemma's en regelgeving worden tijdens de TransitieMotor gedeeld, uitgediept en bediscussieerd.

Tijdens deze kick-off vertelde het team allereerst over hun eigen rollen, resultaten en verwachtingen van het traject Praktijkprogramma Herinrichting Stedelijke Ondergrond waarin zij een actieve werkgroep vormen. Met vervolgens een heldere blik op de 'bedoeling' van de reeks bijeenkomsten.

Bewijs leveren in echte projecten

Harald Versteeg: "De Bouwcampus is aanjager van transitie. We zijn daarin geen eigenaar van bruggen, ondergrond of stad, maar helpen andere partijen om vooruit te komen door mensen met elkaar te verbinden. We geloven erin dat we met de bouwsector – van ingenieursbureau tot productleverancier en van vastgoedeigenaar tot bouwbedrijf) meer voor de samenleving kunnen betekenen als we anders zouden werken. Wij praten daar niet alleen in abstractie over, maar willen daarvan bewijs leveren in echte projecten. Om te laten zien dat door te veranderen je beter, duurzamer en betaalbaarder kunt bouwen aan de toekomst. Dat je door goede innovaties in de praktijk te testen, sneller in staat bent om op te schalen en te repeteren. Daar heb je dan wel de hele keten voor nodig! De Bouwcampus brengt om die reden markt, overheid en kennisinstellingen samen, om ook werkelijk samen te doen."

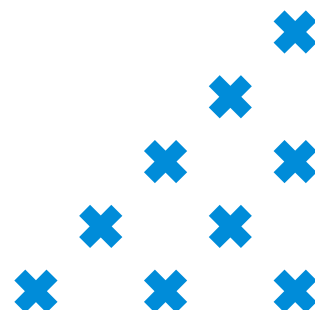
Drie opgaven, meerdere trajecten en altijd een opdrachtgever aan tafel

Saillant detail bij het 'doen' is de deelname van een opdrachtgever. "Ja, we willen altijd een opdrachtgevende partij in de coalitie, het gaat immers om het echt 'maken'. Dat doen we door te co-creëren, een fase waarin we met verschillende betrokkenen uit de hele keten naar oplossingen kijken. Na de coalitievorming en het co-creëren, komen we in de laatste fase: concretiseren in echte projecten voor drie grote opgaven:

- Vervanging & Renovatie Infrastructuur
- Verduurzaming Gebouwen en Omgeving
- Herinrichting Stedelijke Ondergrond

Omdat we in deze drie opgaven met verschillende [actieve trajecten](#) aan de slag zijn, kunnen we goed dwarsverbanden leggen.

Achter ons voltallige team (op dit moment 31 betrokken professionals) zit een netwerk, en dankzij deze connecties zijn we in staat om mensen met ervaringen aan elkaar te koppelen en kennis te ontsluiten. De Bouwcampus biedt daarvoor virtueel en fysiek een huis om samen te werken.

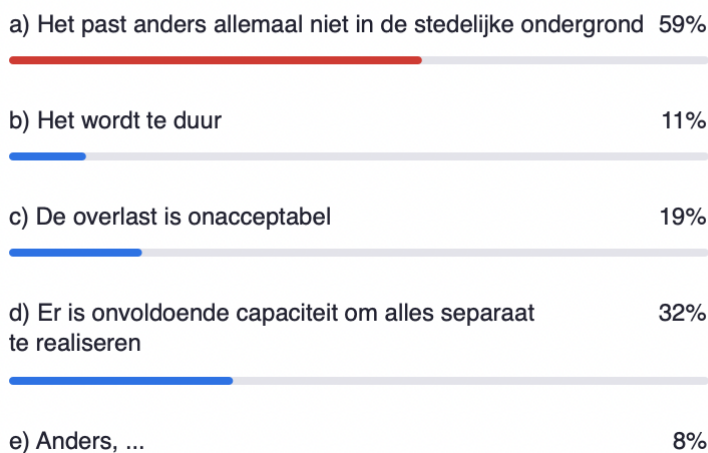

Meer ruimte in de ondergrond creëren

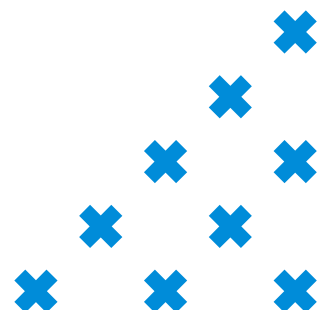
Na de verhelderende inleiding van Harald volgde de sessie van Han de Wit, transitie-manager bij De Bouwcampus en tevens innovatiemanager bij TAUW. Han heeft een fascinatie voor bodem en ondergrond: “Want weet je eigenlijk wel hoeveel verschillende organismen er in een handje grond zitten? En wat het totaal aantal organismen is? Ik zal het zeggen: in een hand zitten 5.000 soorten en in totaal hebben we het dan over zo’n 7 miljard!” Zo maar een weetje, van deze gepassioneerde expert. Waar hij ook zeer bevlogen over is, is het aanjagen van de transitie om meer ruimte in de ondergrond te creëren. “Volgens mij gaat het in deze transitie erom dat je de behoudende macht in feite in een sandwich neemt door een collectieve en innovatieve macht. Dan zet je namelijk de behoudende partijen aan tot verandering. We beseffen immers allemaal dat het te vol is onder het maaiveld, maar we kunnen er alleen iets aan veranderen als we dat integraal aanpakken. Overigens niet álles, want dat zou veel te complex zijn. Maar traditioneel doorgaan is ook geen antwoord op dit vraagstuk. De Bouwcampus helpt daarom om een andere manier van werken in de praktijk te ontwikkelen. Dat doen we door anderen in de spotlights te zetten en door van buiten met een frisse blik naar binnen te kijken.”

Is dat eigenlijk allemaal nodig? Waarom moeten we op een andere manier ‘doen’ en is samenwerking daarvoor vereist? We vroegen het de deelnemers:

1. Samenwerking tussen partijen is noodzakelijk, want... (Multiple Choice)

Yvonne de Rijck (Bouwend Nederland): “Ik vind al deze antwoorden van toepassing. Welk antwoord doorslaggevend is, heeft betrekking op met welke bril je het bekijkt.” Ook Harry Wijers (SmartConnect), gaf ‘anders’ als antwoord: “Het past op zich wel, maar omdat iedereen voor zijn eigen prioriteit gaat, past het niet in de planning; je zit elkaar letterlijk in de weg! Ik onderschrijf daarmee de noodzaak voor samenwerking.”

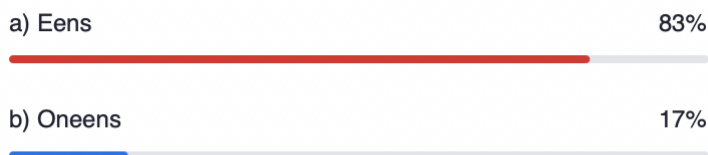

1. Samenwerking zou eigenlijk zich moeten richten op een termijn van:

We gebruiken vaak de term integraal. Maar met wie moet je dan samenwerken?

1. Wie is het eens met toekomstbeeld van samen programmeren, ontwerpen en realiseren?

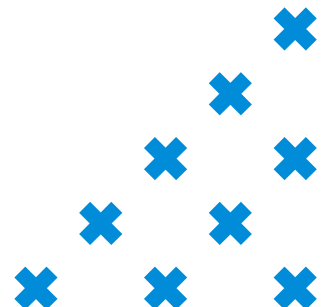

2. Welke samenwerking levert het meeste op?

Werkwijze & visie

Vanuit het trajectteam Praktijkprogramma Herinrichting Stedelijke Ondergrond kijken we er met deze visie naar: door gezamenlijk ver vooruit te kijken en plannen te maken kun je winst en ruimte creëren. Daar is zeker 10-15 jaar voor nodig. Natuurlijk zien we daarin het belang van scenario's, want niets is zeker. Maar grofstoffelijk kun je wel al formuleren wat je gezamenlijk en apart zult realiseren zonder elkaar in de weg te zitten. Overigens zullen die afspraken op bestuursniveau gemaakt moeten worden, zodat er commitment en draagvlak is en je in echte wijken aan de slag kunt. Helaas kun je niet per definitie andere werkwijzen van andere regio's kopiëren. Het nieuwe werkproces kun je het beste lokaal met elkaar ontwikkelen en een concept als een ontwerpkamer kan daarin uitkomst bieden.

Maak contact, wij zorgen voor verbinding

Het is ook interessant om verbinding te maken tussen wat is geleerd in sommige gebieden; leren door met elkaar te doen! Zo kunnen we belemmeringen beter en breder agenderen. Ben je met een wijk of straat bezig waarin je met andere mensen over de materie wilt sparren? De Bouwcampus brengt de hele keten van bouwers, ingenieursbureaus, leveranciers bij elkaar om te leren van z'n casus. Zo groeit het lerend vermogen in de sector.

Goede cases om van te leren

Sinds kort hebben we voor de opgave Herinrichting Stedelijke Ondergrond een [online dashboard](#) ontwikkeld, gevuld met goede voorbeelden! Hierop kun je heel overzichtelijk zien waar stappen zijn gezet op het gebied van integraal ontwerpen en op de lange termijn samenwerken in de ondergrond. Naast deze online omgeving, bieden we met TransitieMotor: lokale coalities in de ondergrond ook een werkelijk podium om te vertellen waar je in dit soort cases tegenaan loopt, welke lessen je eruit trekt en hoe we met elkaar nog meer kunnen inzetten op het creëren van ruimte in de ondergrond.

HERINRICHTING STEDELIJKE

Pilot Integrale leidingentunnel mantelbuizen-putconstructie Alphen aan den Rijn

Beschrijving

Vanaf juni 2016 is bij de herinrichting van het Thorbeckeplan in de gemeente Alphen aan de Rijn een mantelbuizenputconstructie aangelegd en in werking getreden. De gemeente Alphen aan den Rijn heeft een lang proces doorlopen om de pilot mogelijk te maken. Vanaf het initiatief tot en met de realisatie van het systeem zijn ongeveer vijf jaar verstreken. Deze periode was nodig om een goede locatie voor de pilot te vinden - een (her)ontwikkeling van een gebied in voorbereiding of uitvoering - en voor het veelzijdig afstemmen tussen gemeente, ontwikkelaar en netbeheerders over het ontwerp van het systeem. In het voorbereidingsproces zijn vooral arbotecnische- en veiligheidsvoorwaarden voor het werken in de inspectieputten aan de orde geweest. Om de pilot financieel mogelijk te maken, hebben alle partijen de kosten van de afstemmingsoverleggen zelf gedragen. De gemeente Alphen aan den Rijn heeft via de grondexploitatie de kosten gedragen voor de ontwikkeling en realisatie van het systeem en de netbeheerders hebben de kosten gedragen voor ontwerp en aanleg van hun eigen infrastructuur in het systeem.

De mantelbuizenputconstructie bestaat uit een samenstel van inspectieputten die onderling verbonden zijn door mantelbuizen. Door deze mantelbuizen lopen de verschillende mediumvoerende kabel- en leidingnetwerken.

Financien

De netbeheerders zijn in de eerste fase van het initiatief heel terughoudend geweest. Er waren voor de netbeheerders veel nieuwe aspecten en veel financiële gevolgen die nog niet direct zichtbaar of te berekenen waren. Mede daardoor heeft de gemeente ervoor gekozen om initieel de kosten van het project te dragen en later te kijken hoe de beheers- en onderhoudskosten zich gaan ontwikkelen. De gemeente verwacht gedurende de exploitatie netbeheerders het financiële voordeel te laten inzien waardoor zij mogelijk uiteindelijk bereid zijn deel te nemen aan een financiële bijdrage.

Lessons learned

Meer informatie

Betrokken partijen

- Gemeente Alphen aan den Rijn
- Netbeheerders Liander, Oase, KPN, Ziggo en Reggifier
- Driekwaterbedrijf Oase, Ad Schouten en Ed Vergunst

Praktijkprogramma

Herinrichten van de ondergrond met een aantal lokale coalities op een toekomst-vaste manier?

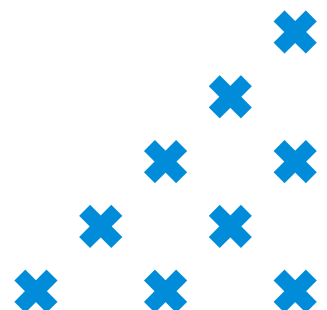
→ De Bouwcampus werkt eraan

Goed voorbeeld?

Heb je ook een interessant praktijkvoorbeeld? Laat het ons weten.

→ Project aanmelden

... daar krijgen we steeds meer de ondergrond zijn aan...
... ruimte nodig in de...
... sten, verzwarende...
... transitie, met onder meer...
... van de mobiliteit, sensoren...
... in de fysieke infrastructuur...
... zoals hoge of te lage...
... versiteit en mogelijkheden om...
... poud van alle verschillende...
... ond veel meer nodig is om...
... de toekomst een grote impact...
... e op strategisch en tactisch...
... (semi)publieke en private...
... et aan wensen. Hooguit wordt...
... omende 2-3 jaar afgestemd...
... ontworpen, behalve in

Sessie Wil Kovács:

Praktijkcases Vol onder het Maaiveld met COB, Zoetermeer, Tilburg, Leiden + aansluiting City Deal Openbare Ruimte

DE BOUWCAMPUS

DE TRANSITIEMOTOR: LOKALE COALITIES IN DE STEDELIJKE ONDERGROND

Welkom

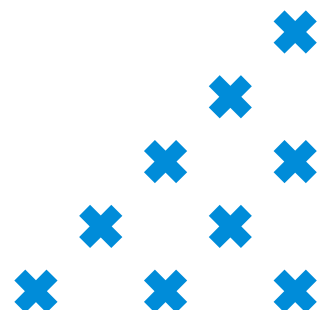
Sessie Robbert Ephraim:

Praktijkcasus Zoetermeer - Het Entreegebied

DE BOUWCAMPUS

DE TRANSITIEMOTOR: LOKALE COALITIES IN DE STEDELIJKE ONDERGROND

Welkom

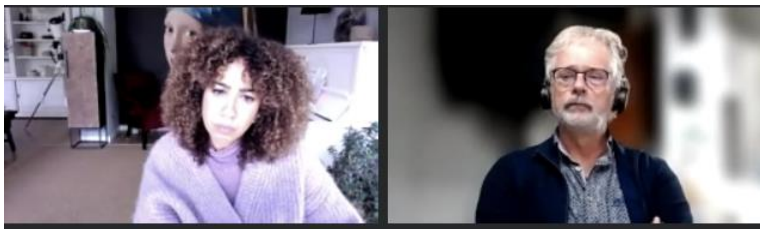

Enkele interessante ervaringen, voor de volledige sessies: zie bovenstaande video's:

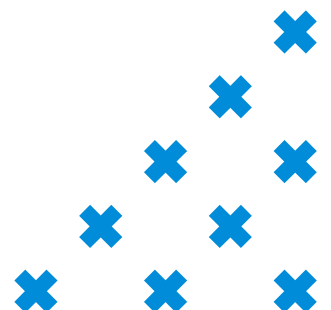
Albert Slingerland, Stadsbeheer Gemeente Zoetermeer: "We hebben de hulp van De Bouwcampus gevraagd omdat we in het Entreegebied van Zoetermeer met Stedin en DUNEA tot een gezamenlijk ontwerp willen komen. We tasten daarin eerst op managementniveau af wat we aan elkaar hebben, maar we zijn het erover eens dat samenwerking moet plaatsvinden en dat we daarbij ieders belangen zoveel mogelijk mee moeten laten wegen in de ontwerpen. De eerste stappen zijn nu gezet!"

Chantal Lemmert - Van Wingerden, senior jurist bij Gemeente Zoetermeer: "Wat sterk naar voren kwam in dit proces is de behoefte aan een integrale aanpak. Het belang werd door alle partijen erkend en beaamd, maar de 'hoe-vraag' konden we lastig beantwoorden. Albert opperde De Bouwcampus als vierde onafhankelijke partij om ons daarin te begeleiden. Nu zijn we op het punt dat we echt aandacht geven aan hoe we met elkaar omgaan, hoe we de communicatie inrichten en hoe we rugzakken en irritaties uit eerdere projecten loslaten om samen door te kunnen. Dat gaat om meer dan alleen inhoud, het heeft ook alles met gedrag te maken."

Albert Slingerland, Stadsbeheer Gemeente Zoetermeer: "Er ontstaat nu een groep en iedereen kan daarin schakelen als we hobbels tegenkomen. Om ervoor te waken dat de voortgang niet van een of twee personen afhangt, hebben we De Bouwcampus als procesbegeleider keihard nodig."

Henri van de Zande, samenwerkingscoördinator bij Evides: "De besturing van de samenwerking op verschillende lagen is heel belangrijk, dat moet goed ingericht zijn. In Zeeland zien we een heel behoorlijke vorm van samenwerking. We weten waar we naartoe willen maar er zijn altijd weer nieuwe inzichten en dan helpt het als het bestuur draagvlak geeft om samenwerking te verbreden en intensiveren."

1. Ik ben geïnteresseerd in praktijkcases die gaan over de volgende onderwerpen (meerkeuze):

a) Impact van klimaatadaptatie op de ondergrond	(2) 8%
b) Hoe integraal is integraal? Waar hou je op?	(3) 13%
c) Omgaan met onzekerheden	(1) 4%
d) Op welke schaal (her)ontwerp je de ondergrond? (straat, wijk, stad, regio?)	(3) 13%
e) Financiële businesscase voor integraal werken	(5) 21%
f) Technisch innovatieve oplossingen voor ruimtegebrek	(3) 13%
g) Graafrust of graafluwte in belang van de omgeving	(0) 0%
h) De maatschappelijke waarde van de ondergrond	(2) 8%
i) Ontwerpen voor de toekomst	(5) 19%
j) Anders, ...	(1) 4%

TransitieMotor: lokale coalities in de ondergrond

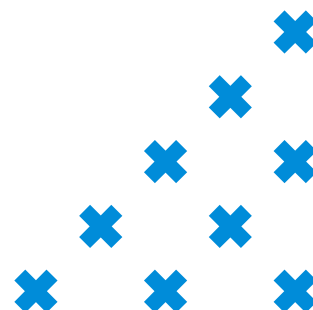
We nodigen je graag uit om deel te nemen aan de tweede bijeenkomst van De TransitieMotor op 24 juni van 16:00 - 17:30 uur. Het thema dat centraal staat is '**klimaatadaptatie**'.

Leven in de stad zal aanzienlijk veranderen, onder anderen door het veranderende klimaat. Gemeenten zijn op zoek naar klimaatbestendige aanpassingen. Er wordt gezocht naar meer ruimte voor de afvoer van regen en groene stroken tegen toekomstige hitte. Deze en soortgelijke aanpassingen leggen een claim op de stedelijke ondergrond. En die ruimte is beperkt. Maar wat als je moet kiezen tussen een boomrijke straat of een betere afvoer van regenwater? Die keuzes zijn lastig. Bovendien is nog veel onzeker. Hoe het klimaat precies verandert weten we niet. En wat is de rol van gemeenten, netbeheerders en bewoners in het inrichten van de grond onder onze steden?

Programma

Edwin van der Strate en Arnold Wielinga van NL Ingenieurs vertellen over hun ervaringen in advieswerk. Ze nemen ons mee in twee praktijkervaringen in de gemeente Zwolle en de gemeente Eindhoven. Vervolgens gaan we met elkaar in gesprek.

[Klik hier om je aan te melden.](#)

VOOR IN JE AGENDA

De laatste donderdag van de maand gaan we verder!

- Donderdag 24 Juni, 16:00-17:30
- Donderdag 30 September, 16:00-17:30
- Donderdag 28 Oktober, 16:00-17:30

Energietransitie, NL Ingenieurs
Arnold Wielinga, Edwin van der Straten

Strategische samenwerking
Henri van der Zande, Geert Roovers

Ondergrond & Bodem, gemeente Zaandam
Stanzi Winkel, Sietske Voets (Procap)

